
THE UNIVERSAL LANGUAGE OF MUSIC - A PATH TO CREATIVITY IN SELF-AWARENESS

Smilena Smilkova

“Prof. D-r Assen Zlatarov” University, Burgas, Buigaria, smilenads@abv.bg

Abstract: The proposed material is based on the topic "Music - a universal language", assigned to students of pedagogical specialties - pre-school and pre-school and primary school pedagogy. In the form of an essay, students talk about their personal sensation, understanding, reflection, use and interpretation of music. The sincerity and immediacy of the essays give information about the universality of music as a language - complex and enigmatic, and at the same time - strongly and inexplicably affecting the senses, feelings, emotions, thoughts. The research is aimed at revealing the individual emotional state, sensitivity and perception of young people - future teachers. Moreover, it aims at predisposing them to reflect on their personal perception of music as a factor accompanying their daily lives and inner peace. And that is because tomorrow they will raise children, stimulate and develop their creativity and self-knowledge, will form their interpersonal relationships and orientation in the surrounding world. The freedom of the chosen form - the essay - allows the writers to express themselves - both intellectually and emotionally. As a consequence, depending on the character and temperament of the participants, their creative nature, essence, sense of art, and emotional sensitivity are revealed. Stepping out of the canon of rigorous scientific style allows a flight of creative inspiration for most students. At the same time, they make their own logical conclusions. In their thinking and sensual inventions, students do not seek a scientific explanation of the phenomenon of the universality of music. Because most of them accept music as the language of the soul. Proceeding from the personal need for contact with music, going through the various forms of expression in the musical language, comprehending its invisible imagery and real impact, young people are adamant in its versatility. Because the invisible, magical threads that connect music to the soul have no boundaries and limitations, they are the universe. As a result of the reviewed essays, conclusions have been drawn regarding the universal musical language - a means and a path to creative perception of the world and interpersonal relationships, based on creative thinking and self-knowledge.

Keywords: music, universal language, students, creativity

УНИВЕРСАЛНИЯТ ЕЗИК НА МУЗИКАТА - ПЪТ КЪМ КРЕАТИВНОСТ В СЕБЕПОЗНАНИЕТО

Смилена Смилкова

Университет „Проф. д-р Асен Златаров” – Бургас, България, smilenads@abv.bg

Авторът изказват благодарност към научен проект №НИХ-413/2018 г. „Изследване на контекстните компетенции в предучилищна и начална училищна възраст и разработване на конкретни педагогически модели за подкрепа на детската личност“ за финансиране на настоящата работа.

Резюме: Предложеният материал е основан върху тема „Музиката – универсален език”, възложена на студенти от педагогически специалности – предучилищна (ПУПЧЕ) и предучилищна и начална училищна педагогика (ПНУП). Под формата на есе студентите разказват за своето лично усещане, разбиране, осмисляне, използване и тълкуване на музиката. Искреността и непосредствеността на есетата дават информация за универсалността на музиката като език – сложен и енигматичен, и едновременно с това – силно и необяснимо въздействащ върху сетивата, чувствата, емоциите, мисълта. Направеното изследване цели да се разкрие индивидуалната емоционалност, чувствителност и перцепция на младите хора – бъдещи учители. Както и да ги насочи към размисъл за тяхното личностно възприемане на музиката като фактор, съпътстващ ежедневието им живот и вътрешен мир. Защото в утрешния ден те ще възпитават деца, ще стимулират и развиват тяхната креативност и себепознание, ще формират междуличностните им отношения и ориентация в заобикалящия ги свят. Свободата на избраната форма – есе, позволява на пишещите да изявят и изразят себе си – и в интелектуален, и в емоционален аспект. В следствие на това, в зависимост от характера и темперамента на отделната личност се разкрива творческата природа, същност, усет към изкуството и душевната

чувствителност на всеки един от участниците. Излизането от канона на строгия научен стил позволява полет на творческото вдъхновение у повечето от студентите. Едновременно с това те правят и своите логични изводи.

В своята мисловна и чувствена инвенция студентите не се стремят към научно обяснение на феномена универсалност на музиката. Защото повечето от тях приемат музиката като език на душата. Изхождайки от личната необходимост за контакт с музиката, преминавайки през различните форми на проявление на музикалния език, осмисляйки невидимата му образност и реално въздействие, младите хора са категорични в неговата универсалност. Защото невидимите, магически нишки, които свързват музиката с душата нямат граници и ограничения, те са Вселена.

В следствие на разгледаните есета са направени изводи, касаещи универсалния музикален език – средство и път към творческо възприемане на света и междуличностните отношения, основани на креативното мислене и себепознание.

Ключови думи: музика, универсален език, студенти, творчество

УВОД

„Интелигентността е онова, което отличава човешкия индивид от останалите живи същества. А неговата креативност, възникнала от инстинкта за оцеляване, е това, което променя хода на историята. (Басат, 2016, с.17) Ето защо мисля, че може да се каже, че истинската креативност означава да направиш нещо оригинално и различно, по-добре от начина, по който го правят другите, и то да се превърне в нов модел за подражание или в различен начин на действие.“ (Басат, 2016, с.24)

„Музиката е най-абстрактното от всички изкуства. Тя носи в себе си чудния и богат свят на разнообразните човешки чувства и емоции, пресъздадени със средствата на специфичния ѝ изразен език. Музиката е изкуство, протичащо във времето, носейки духовна и умствена наслада, провокирайки сетивата и фантазията на слушателя. Нейният образ е невидим. Той е заложен в авторския замисъл, интерпретиран съобразно личностното разбиране и чувствителност на изпълнителя, влияещ в дадена степен върху емоционалността, интуицията и интелекта на публиката.“ (Смилкова, 2003, с.84)

„Несъмнено въображението и образността на мисленето са важни за композитора, но те са еднакво съществени и за изпълнителя, и за слушателя. И ако представите и образите, замислени от композитора, могат съвършено да се изменят в интерпретацията на изпълнителя и още повече във възприемането на слушателя с неговата способност да създава свой вътрешен свят, то емоционалната настройка при това остава – и трябва да остава неизменна.“ (Христозов, 1995, с.97)

„Намира се под впечатление“ същност означава, че човек действа, мисли, възприема света в съответствие с емоционалната същност на впечатлението. И колкото по-силно се окаже впечатлението, толкова по-дълго то може да управлява човека.“ (Амонашвили, 1989, с.381)

ИЗСЛЕДВАНЕ

През м.м. април и май 2019 г. бе проведено изследване измежду 30 студенти, изучаващи предучилищна (ПУПЧЕ) и предучилищна и начална училищна педагогика (ПНУП) в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас. В този период избраните реципиенти се обучават по Методика на музикалните дейности (ММД). В процеса на работа те се запознават и с т.нар. Елементи на музикалната изразност (ЕМИ), които ги въвеждат в част от спецификите и характеристиките на Елементарната теория на музиката. Тази база, макар и разглеждана откъслечно, им дава познание, създава представи и ги въвежда в основите на звуковото изкуство, чиито компоненти изграждат и развиват невидимия музикален образ. Но именно тази „невидимост“ на музикалния език е предпоставка за стимулиране на фантазията, за създаване на музикално-образни и слухови представи, за индивидуален творчески подход при възприемането на музика. Беше поставена задача да се напише есе на тема „Музиката – универсален език“, в което всеки да изрази своето лично мнение, мисли и чувства, отнасящи се до въздействието, впечатлението, разбирането и тълкуването на музикалния език.

Цели на изследването:

- да се установи как музиката влияе върху мисълта и чувствителността на студентите;
- да се установи разбирането на студентите за универсалността на музикалния език;
- да се установи как музиката въздейства върху творческото мислене и креативност на студентите;
- да се установи дали музикалният език влияе на себепознанието и личностното израстване.

Задачи на изследването:

- да се напише есе на тема „Музиката – универсален език“;

- да се изрази лично мнение върху темата;
- да се стимулира творческа мисъл и вдъхновение;
- да се развие ясно, образно и интелигентно поднасяне в писмен вид на лични мисли и чувства.

След разглеждане на предложените материали, съобразно целите на изследването се оформи следното систематизиране, включващо цитати от написаните есета:

УНИВЕРСАЛНОСТ НА МУЗИКАТА

„Музиката е универсално средство за общуване между различните народи. Тя е универсален език, който не познава граници и езикови бариери. Музиката е способна да обедини различни култури на базата на разбирателство и добри взаимоотношения.“

„Музиката е средство за общуване между различни хора, независимо от раса, религия, култура.“

„Тя присъства в цялата човешка природа и е неизменна част от живота ни. Музиката е навсякъде около нас – в песните на птичките, в ромоленето на поточето, в шумът на вълните, в падащите есенни листа, в скърцащия сняг под краката ни, в шума на колите и улицата, звучи от телевизора, радиото, компютъра.“

„Музиката винаги е била в центъра на човешкия живот. Музиката предизвиква у слушателите настроение – хората танцуват, пеят, забавляват се.“

„Споделяйки музиката с хората около нас, ние говорим. Нея не я интересува кой каква националност е, каква раса е, къде живее, какво работи – тя е била и винаги ще бъде средство за общуване и споделяне.“

„Няма празник без музика, нали?“

„Много хора използват силата на музиката за релаксация. Различни музикални терапии помагат на деца и възрастни. Музиката лекува.“

„Музиката значително намалява нивото на стрес, тревожност и други проблеми, навлизащи в ежедневието ни. Тя може не само да облекчи безпокойството, но и да ни развесели.“

„Музиката умее да лекува раните ни чрез красивите си звуци. Знае как да носи щастие и мир на всеки.“

„Музиката е универсална, тя е форма на изразяване. Понякога думите не могат да ви отведат до такова ниво на връзка, каквото музиката предоставя.“

„Понякога с хората около нас имаме еднакви мисли и чувства, дори да не говорим на същия език. И ето тук музиката се явява като универсален език. С една песен можем да си кажем всичко. Да покажем дали сме щастливи, тъжни, влюбени, наранени... защото всички плачем и се смеем на един език.“

МИСЪЛ И ЧУВСТВА

„Музиката докосва, вълнува. Тя е универсален език по цял свят.“

„Музиката е винаги до мен, когато съм тъжна, щастлива, изморена или самотна.“

„Музиката е единственият език, който се говори в целия свят. И въпреки, че в нея всичко е точно, подредено, тя развива както мисленето, така и въображението ни. Музиката е тази, която движи света напред. Тя е езикът, в който въпреки точните правила и закономерности, винаги може да се добави нов елемент. Музиката е постоянно движение и развитие. Същността ѝ са чувствата, стремежите, мечтите, радостта, болката, тъгата, развлечението.“

„Музиката е минало, настояще и бъдеще. С нея можем да се върнем назад във времето, да бъде наш отдушник в настоящето, да се пренесем в бъдещето, където осъществяваме своите мечти.“

„Определено има значение каква музика слушаме, защото тя отразява нашето настроение и показва какви сме в същност. Тя е тази, която ни събужда, загрява, раздвижва, дисциплинира, успокоява, развеселява, която ни кара да се веселим и да бъдем по-активни през деня. Музиката е универсалният език на емоциите. Тя носи чувство и на този, който я създава, и на този, който я възпроизвежда, и на този, който я слуша.“

„Музиката е един необятен свят, една вселена от чувства. Може да ни пренесе в далечни времена като машина на времето, само със затваряне на очите. Като магически ключ може да отвори вратата на сърцето или съзнанието ни.“

„Музиката е навсякъде около нас. Трябва само да отворим сърцата си за нея, за да е по-красив животът ни.“

„Музиката може да накара човек да се смее, да плаче, да стане и да танцува. Музиката докосва мозъка, сърцето и душата на човек едновременно.“

„Ако ти е тъжно, пусни си тъжна песен, защото от сълзите олеква на душата, или си пусни радостна, бърза песен, за да забравиш тъгата. Езикът не е важен, важно е чувството, настроението, емоцията, които мелодията носи. Музиката не признава млади и стари, тя удря всички право в сърцата и намира онова празно място в тях, което трябва да бъде запълнено, за да може точно в този момент те да бъдат щастливи. Винаги я усещаш с ума, душата и тялото си.“

„Най-нематериалното богатство, което изразява душата на човека и може да достигне до милиони други. Единствената форма на изкуство, която е способна да ме откъсне от реалността и едновременно с това да ме върне, да ме накара да се усмихна и същевременно да ме натъжи, да ме ядоса и успокои.“

„Музиката е неразделна част от ежедневието на всеки, носеща настроение, динамика, тъга, а може и порив да мечтаеш и да се чувстваш свободен.“

„Музиката е висша форма на съществуване, защото тя омагьосва и докосва сърцата ни. Тя е най-прекият път към душата на човек.“

„Дори в момента, пишейки това есе, аз слушам музика. Тя е вдъхновение и изразява нашата същност.“

„Музиката носи със себе си поток от енергия. Тя управлява емоциите и настроението на човека, а често влияе и на начина му на мислене.“

„Музиката е вълшебство. Тя дава свобода, криле, дори отговори на някои въпроси. Във всеки един момент – тъжен, щастлив, труден, тя е с нас. Без музиката ще изгубим това вълшебство, от което всеки има нужда.“

ТВОРЧЕСКО МИСЛЕНЕ, КРЕАТИВНОСТ, СЕБЕПОЗНАНИЕ

„Хората търсят във всяка мелодия най-близкото нещо за тях – търсят себе си в музиката, търсят душата си, която също „говори“. Музиката ни прави по-силни, по-уверени, по-спокойни. Когато става дума за любов, тя още повече засилва това прекрасно чувство. Музиката е любов, смисъл и живот.“

„Определено не можем да живеем без музика. Защо ли? Защото без нея животът ни ще е сив и скучен, а с нея е цветен и забавен. Лично аз не мога и не искам да си представям живота ми без музика, защото тя ме прави щастлива, уверена и по-силна. Музиката те грабва и те пренася в друг свят, омагьосва те и те кара да забравиш за реалността, да избягаш от нея. Чрез музиката за миг забравяме за проблемите, болките, болестите и негодите в нашия живот. Тя става мост между реалния и утопичен свят към който все повече прибягваме, за да избягаме от изпълнения с трудности и избори живот.“

„Може да ти разказва истории за любов, за тъга, за смелост, за незабравими герои от историята.“

„Музиката дава цвят на всичко – прави сивия ден цветен, скучния филм – интересен. Тя обединява, разведрява и пренася хората в една различна реалност.“

„Музиката може да се превърне във вдъхновение на хората, да възроди мечти и да даде нови пътища в живота на някого. Тя изразява душата по уникален начин, и душата възприема музиката също по уникален начин. И музиката, и душата са чувства. А без чувства не бихме могли да живеем и не бихме били хора. Душата ни диша чрез музиката и говори чрез нея. Защото музиката казва това, което не можем да кажем с думи.“

„Какво е музиката за мен? Приятна мелодична песен, начин за почивка, за размисъл, откриване на един свят, по-различен от заобикалящия ни. Тя винаги се създава от човека, и винаги е отправена към хората. Какво им дава тя? Техните собствени чувства, преживявания и мисли – пречистени и обобщени, техните надежди, размисли и пориви – многократно умножени и превърнати в духовни ценности с всеобщо значение.“

„Обичам да слушам музика, когато съм щастлива. Тя ме въвежда в един нов свят. Кара ме да мечтая. Но най-много обичам да слушам музика, когато съм тъжна. В такива моменти, когато съм замислена върху живота си и чувствата си, музиката ми помага да подреда мислите си. Тя ми помага по-лесно да забравя проблемите и ми носи цветно настроение.“

„Когато ми е тъжно, слушам музика, така по-лесно стигам до същината на проблема. Зарежда ме с онова красиво настроение, което ме изпълва с радост и връща усмивката на лицето ми. Понякога ме кара да плача, но дори и тогава пак лекува душата ми и ме носи леко на крилете на щастието.“

„Чрез музиката ние изразяваме себе си, или чрез нея караме хората да обърнат внимание на даден социален, или глобален проблем. Музиката служи за възпитание, за оформяне на личността, за формиране на нравственост, за пречистване и душевна хармония. Учи на търпение, събужда надежди и води до усмивка на лицата. А както всички знаят, усмивката е заразна.“

„Музиката е невероятна сила, велик обединител. Може ли да си представите живота без музика? Аз – не! За мен музиката е като въздуха – дава живот на всичко.“

ИЗВОДИ

1. Животът на младите хора в много голяма степен е свързан с музиката.
2. Невидимата природа на музиката въздейства осезателно върху мисълта, емоциите и чувствата.
3. Чрез музиката се достига до мисъл и усет за душата – нематериално измерение.
4. Музиката стимулира творческото мислене и креативността, като чрез тях насочва мисълта и сетивността към себеопознание.

5. Осмислянето на универсалния музикален език е път към себе си, към обществото, към природата и света.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Художественият образ в музиката е тази „разбудена“ сетивност, която говорейки чрез своя специфичен и абстрактен език, успява да внуши на човека усещането за видима „материализация“ на невидимата му природа. Основана на движението (ритъм, метрум, мелодика), развиващо се във времето, музиката чрез сътворения от нея образ е своеобразен импулс, нерационален подтик и усещане за неограничена свобода на човешката фантазия и полета ѝ.

Златно правило на творчеството: Всичко може да бъде всичко. (Опенхаймер, 2018, с.65)

ЛИТЕРАТУРА

Амонашвили, Ш., (1989). *Здравейте, деца! Как сте деца?*. Москва. Русия. Прогрес. София. България Народна просвета.

Басат, Л., (2016). *Креативността*. София. България. . ИК „Колибри“.

Опенхаймер, Ш., (2018). *Рай на земята*. София. България. ИК „Кибеа“.

Смилкова, С., (2003). *Музиката-гласът на душата*. София. България. ИЦ „Шалом“.

Христозов, Х., (1995). *Музикална психология*. Пловдив. България. Макрос-2000.